

Становище

за дисертация на тема

„Успех и щастие при независимо и взаимозависимо конструиране на аз-а“

представена за защита и получаване на образователна и научна степен ДОКТОР

от докторант Емануела Тонева Паунова-Маркова

Предложеният за защита дисертационният труд се занимава с един много интересен (при това съвсем не само за психолозите, а и за всеки човек) проблем - преживяването на щастие, доколкото и по какъв начин то е свързано с успеха и с това как човек определя себе си. На базата на много богат и внимателно структуриран (с оглед на собствените изследователски цели) обзор на литературата – както на теориите така и на емпиричните данни от множество изследвания – дисертантката разработва теоретичния модел на своето изследване. В него се залагат 3 основни вида взаимовръзки между преживяването на щастие, успеха и типа конструиране на Аз-а – независимо или взаимозависимо: 1. Преживяването на щастие и успехът зависят от това как човек определя себе си (конструирането на Аз-а). 2. Преживяването на щастие е свързано с успеха. 3. Взаимовръзката между успеха и преживяването на щастие зависи от това как човек се себеопределя. Трябва да се отбележи, че емпирично изследване на базата на такъв комплексен теоретичен модел е напълно новаторско (изглежда не само за България).

Методологията на емпиричното изследване е внимателно разработена като се включват както утвърдени в изследователската практика методи така и самостоятелно разработени и надеждността на всички методи е проверена за наши условия. Изследвана е достатъчно голяма хетерогенна извадка – почти 700 лица, което позволява да се направят необходимите за проверка на хипотезите количествени анализи. Тази част от дисертацията определено свидетелства за методологичната подготвеност и скрупулъзност в работата на дисертантката. Именно по отношение на методологията на изследване е и един от приносите на дисертационния труд - установява се, че скалата за независимо и взаимозависимо конструиране на Аз-а е надежден метод за изследване в България и се разработва комплексен въпросник за изследване на субективния успех (конкретен и глобален) на базата на голям брой налични в литературата инструменти измерващи различните сфери на успеха.

Богатството от получените емпирични данни е анализирано много внимателно следвайки изходния теоретичен модел като се използват адекватни за проверката на хипотезите статистически методи. Тези анализи дават основание да се очертаят ред причинно-следствени връзки, голямата част от които потвърждават предишни данни и се вписват в тях обогатявайки ги, а друга представляват интересни собствени находки. Така например потвърждава, се че преживяването на щастие е по-висша ценност за лицата с независимо конструиране на Аз-а; потвърждава се голямата значимост на

субективния текущ успех за усещането за цялостно субективно благополучие като отново тази връзка е по-силно изразена при лица с независимо конструиране на Аз-а. Неочакван („изненадващ“ според авторката), но интересен резултат е, че загрижеността за успеха на другите не е предиктор на субективното благополучие и при двете конструкции на Аз-а. И ако този противоречащ на предишните данни резултат би могъл да намери приемливо обяснение, когато става дума за независимо конструиране на Аз-а, то в случая на взаимозависим Аз, той наистина буди недоумение. Съвсем основателно авторката се насочва към отчитане на спецификата в скалата за измерване на загрижеността за успеха на другите хора.

Същевременно се очертават сходствата и различията в цялостната картина на предикторите на субективно благополучие в зависимост от доминиращото конструиране на Аз-а – независимо или взаимозависимо. Едни и същи 3 променливи детерминират субективното благополучие и при двете конструкции на Аз-а: търсене на щастие чрез погълнатост от дейности, усещането за успешност в живота като цяло и усещането за успешност в реализирането на близки (текущи) цели. При лицата с доминираща взаимозависима конструкция на Аз-а обаче в тази картина се включват още две променливи – ангажирането с дейности в името на по-висша цел (в името на другите или за собственото себепознание) и удовлетвореност от материалния успех.

В заключение смятам, че дисертацията представлява едно успешно задълбочено теоретично и емпирично изследване на комплекс от взаимосвързани явления – субективно благополучие, преживяването на щастие, преживяването на успех и типовете конструиране на Аз-а. Тя показва отличната цялостната подготовка на докторантката – както теоретична така и методологична - и свидетелства за нейната нагласа към прецизност в изследователските търсения и интерпретации.

Съдържанието на дисертационния труд е адекватно представено в автореферата, а посочените приноси действително отразяват получените резултати.

На базата на тези оценки за представената дисертация както и на конкретните постижения от изследователската работа, изложени в нея, предлагам на Емануела Тонева Паунова-Маркова да се даде образователната и научна степен ДОКТОР. Приканвам и членовете на научното жури да гласуват в тази посока.

София, 22 май 2017 г.

доц. д-р Елена Паспаланова

